

TRĒMIMO OPERACIJA „VESNA“

Visi trėmimai buvo tragiškai panašūs dėl nežmoniškumo. 1948 m. trėmimų operacija, koduotai pavadinta „Vesna“ („Pavasaris“), vyko gegužės 22–23 d. Maskvos planuose buvo numatyta į Jakutiją (vėliau pakeista – į Buriatijos-Mongolijos ASSR) ir Krasnojarsko kraštą ištrėmti 12 134 šeimas, t.y. 48 tūkst. žmonių. MGB ir jų pagalbininkams gegužės 22 d. pavyko surinkti ir sugaudyti 27023 žmones. Iki gegužės 23 d. 14 val. ešelonuose jau buvo sugrūstos 10665 šeimos, t.y. 36932 žmonės (10615 vaikų, 14888 moterys ir 11429 vyrai). Laikinais pasislėpti pavyko 11068 žmonėms. Vykdydama trėmimų planą, MGB pagal dažnai neraštingų vietos aktyvistų sudarytus papildomus sąrašus surinko dar keletą tūkstančių žmonių. Net negalinčios paeiti 95 ir 112 metų senelės buvo atneštos su neštuvais. Sibirui reikėjo nemokamos darbo jėgos, todėl šios senelės liko neištrėmtos. Bet tai – tik išimtis. Nesurinkus sąrašuose įrašytų šeimų, į ešelonus buvo gabenamos saugumiečių ir kolaborantų iniciatyva atrinktos šeimos. Sąrašus dažnai sudarydavo net stotyse, kai šeimos jau buvo atvežtos. Veždavo visus žmones, kuriuos tik rasdavo apsuptose sodybose: vaikus be tėvų, tėvus be vaikų. [...]

Kai ešelonai pajudėjo į trėmties vietas, juose jau buvo sugrūsta 40002 žmonės ([...]). 8679 šių trėmtinių šeimų nariai nebuvo sugauti ir liko Lietuvoje (7184 žmonės MGB numatė būtinai ištrėmti). MGB ir MVD darbuotojai, kareiviai ir sribai mėginančius pabėgti žmones šaudė. Taip buvo nušauti 5 žmonės. Dar vienas iš Kauno trėmtas žmogus, septyniasdešimtmetis Ivanauskas, gegužės 22 d. puolė į šulinį ir nuskendo.

Kiekviename į trėmties vietas išvykusiame ešelone buvo vežama po 304–443 šeimas, 915–1656 žmones (tarp jų buvo po 280–586 vaikus). Trėmtiniai pradėjo mirti dar vežami gyvuliniuose vagonuose. Taip ir nepasiekę trėmties vietų mirė po 1-5 žmones kiekviename ešelone. [...] Iš 25852 į trėmties vietas vežtų žmonių (apie kitų vežimą duomenų nerasta) 23 mirė pakeliui („mirusį išnešdavo ir palikdavo pakelėje“), 35 susirgo (buvo palikti pakelės stotyse), 27 atsiliko nuo ešlono (kartais atsilikdavo ir vaikai) ir 8 žmonės pabėgo. Dalis trėmtinių buvo išvežti be jokių maisto atsargų (daugiausia miestuose sugaudyti žmonės). Viso savo turto netekę žmonės buvo darkartą apiplėšti. Sargybiniai grobė skurdžias trėmtinių maisto atsargas, kurių pagal MGB instrukcijas turėjo „užtekti 45 dienoms“, atimdavo lašinius, mėsą. Visą kelią iš žmonių būdavo tyčiojamasi. Kartais duodavo „sušvinkusios kopūstų sriubos ir retkarčiais stotyse leisdavo prisipilti virinto vandens“. O Marijinsko stotyje vyr. ltn. Griaznovas (*Grjaznov*) visiškai uždraudė duoti trėmtiniams maisto. Kitos stoties viršininkas v/s ltn. Kolotilinas (*Kolotilin*) už ešlono praleidimą reikalavo jam palikti penkias merginas.

Taip trėmtiniai buvo vežami po keletą savaičių. Vienas ešelonas su trėmtiniais 1948 m. birželio 1 d. patyrė katastrofą. 19 trėmtinių žuvo, 57 buvo sužeisti. Žuvusieji palaidoti ten pat – Jumatovo stotyje (23 km nuo Ufos). Kiti trėmtiniai po mėnesio pasiekė savo trėmties vietą – Igarką. Negalutiniais duomenimis, tremiant ir vežant į trėmties vietą žuvo ne mažiau kaip 50 lietuvių.